

Karel Schot, de vogelmeester van Rotterdam

André de Baerdemaeker | ecoloog, bureau Stadsnatuur Rotterdam & voorzitter Stichting Vogelklas Karel Schot; a.debaerdemaeker-bsr@nrm.nl

▲ Karel Schot voor de klas. (archief Vogelklas Karel Schot)

“V olgende maand dertig jaar geleden, op 25 mei 1980, overleed de Rotterdamse vogelmeester Karel Schot. Hij was toen net 53 jaar.” Zo begon het bevlogen betoog van zijn goede vriend Gerard Ouweneel in een afgeladen Hoboken Salon van het Natuurhistorisch museum in de vroege avond van 16 april jongstleden. Men was bijeen gekomen ter gelegenheid van de opening van de kleine expositie ‘Karel Schot (1927-1980) - foto’s van de Vogelmeester’. Onder de aanwezigen waren mevrouw Nel Schot-van Dijk, de weduwe van Karel, enkele oud-leerlingen en vrienden van toen. Zij en de andere belangstellenden hoorden, niet geheel zonder emotie, toe hoe Gerard de vogelmeester ten voeten uit wist neer te zetten. Hierbij putte hij uit zijn eigen herinneringen en correspondentie. In een citaat uit een e-mail van een oud-leerlinge werd Karel getypeerd als “markant, inspirerend en buitengewoon sociaal”. Professor K.H. Voous (1995) schreef: “In alle opzichten heeft Schot een spoor van inspiratie en gevoel voor milieubewust handelen nagelaten.” Wie was deze man, wiens naam dertig jaar na zijn overlijden nog steeds veel betekenis heeft onder de Rotterdamse bevolking?

Natuurstudieclub

Karel Schot werd in 1927 geboren te Rotterdam. Hij was vanaf 1948 actief als onderwijzer, eerst in het lager onderwijs, later op een HBS en de MAVO. Al op jonge leeftijd toonde hij interesse voor dieren en planten en ging hij vaak op onderzoek uit in de weilanden ten zuiden van Rotterdam. Zijn hele leven was hij actief als vogelaar in en om de stad en in die hoedanigheid trok hij

geregeld met gelijkgestemden naar vogelrijke oorden zoals De Beer, het natuurgebied dat in 1958 ten prooi viel aan de expansiedrift van de Rotterdamse haven (Buijsman 2007). Hij wist daarbij de vogelrijkdom van die gebieden niet alleen te waarderen, maar deze ook op niet onverdienstelijke wijze fotografisch vast te leggen.

Zodra hij voor de klas stond, nam hij ook zijn leerlingen mee op dergelijke excursies, wat al snel leidde tot de oprichting van een natuurstudieclub. De deelnemers van deze club, die de goedkeuring van de Raad van Lichamelijke Opvoeding van de gemeente Rotterdam genoot, trokken er wekelijks een middag op uit. Vooral de opspuiterreinen van de zich ontplooiende Rotterdamse haven waren in trek als bestemming. De club trok er per fiets, brommer of met de auto van Karel op uit (Wolters 2005). Voor de in de stad opgroeiende kinderen vormden deze excursies ware ontdekkingstochten en ze lieten dan ook diepe indrukken achter. Zo bezochten zij tussen de buizen en fabrieken kolonies van sterns, meeuwen en steltlopers, keken ze er naar orchideeën, hagedissen en paddenstoelen en beleefden zij veel plezier aan allerlei vondsten en ontdekkingen. Naast de niet onbelangrijke sociale aspecten van deze uitstapjes, groeide bij de deelnemers ook het

▲ Een zwaan in de klas trekt meer aandacht dan sommen op het bord. (Karel Schot)

respect en de bewondering voor het leven in al haar facetten. In een tijd waarin moderne media naar huidige maatstaven nog maar mondjesmaat voorhanden waren, konden deze middagen zeker als geestverruimend worden aangemerkt.

De betrokkenheid bij het dierenleven die de stadsjongeren ontwikkelden, bleek ook uit de reacties wanneer zij in aanraking kwamen met gewonde en ontredderde vogels en andere dieren. Uiteindelijk leidde dit ertoe dat enkele (on)fortuinlijke vogels hun weg naar het klaslokaal van de groep vonden alwaar zij werden verzorgd tot zij weer in staat waren zichzelf te redden. Van lieverlee groeide dit uit tot een bonte verzameling hokken en kooien in het klaslokaal, gevuld met een al even bont gezelschap aan gevogelte. De klas raakte al snel in heel Rotterdam en ver daarbuiten bekend als de Vogelklas van Karel Schot. De leerlingen maakten sommen en schreven dictees terwijl eendenkuikens door het lokaal waggelden, meeuwen op hoofden landden en reigers op kastdeuren stonden. Dit had tevens tot gevolg dat de aanwezigen menigmaal werden getraakteerd op een warme kledder ontlasting op hoofd of kleeding, iets dat kennelijk niemand leek te deren. Even het hoofd onder de kraan, kammetje erdoor en weer verder met de topografie van Nederland. Menig leerling bleef in pauzes en ook na schooltijd in de Vogelklas achter om de zorg voor de gevederde patiënten op zich te nemen. Volgens Koos van Donk, die in die periode als leerling in de Vogelklas zat, stuurde Karel ook geregeld leerlingen de les uit om, als een volwaardige fietskoerier, de

stad te doorkruisen om een vogel op te halen: "Dat hoorde gewoon bij de les."

Dozen vol vogels

Karel's betrokkenheid bij mens en dier was alom bekend, wat er toe leidde dat men voor allerhande problemen bij hem aanklopte. Zo memoreerde Gerard Ouweeneel in zijn toespraak aan de in de voortuin van de familie Schot opgestelde verzameling dozen van waaruit het gepiep, -krijs, -kwaak of -tijlp hoorbaar was. De dozen werden daar niet zelden door politieagenten afgeleverd, die maar wat blij waren dat het schepsel dat hen door de burger in handen werd gedrukt een goed heenkomen had. Daar zaten zo nu en dan bijzondere exemplaren bij waarvan een aantal gelukkig voor de wetenschap is vastgelegd. Zo werd de tweede in Nederland vastgestelde Kuhl's pijlstormvogel (*Calonectris diomedea*) op 29 november 1966 met olie besmeurd uit de Nieuwe Waterweg gevestigd en overgeleverd aan de zorg van Karel Schot. Daar overleed de uitgeputte vogel een dag later en werd hij aan het Natuurhistorisch Museum Rotterdam geschonken (NMR 9989-00696). Ook een Amerikaanse nachtzwaluw (*Chordeiles minor*) kwam via Karel in de collectie terecht, nadat hij op 14 mei 1971 zonder een briefje of andere vorm van toelichting in een doos in de voortuin van de vogelmeester werd aangetroffen (NMR 9989-00682). Deze vogelsoort is nooit in het wild in Nederland aangetroffen en deze vogel is bij gebrek aan documentatie niet in de Nederlandse avifauna opgenomen. Een zeldzaamheid die

Karel niet aan het museum aanbood was de vierde dwergooruil (*Otus scops*) van Nederland. De op 7 juni 1967 in Rotterdam-West gevonden vogel was mager en versuft en kon na veertien dagen gezond en wel weer worden vrijgelaten nabij Lyon, Frankrijk (Tekke 1967). Aardig om te vermelden hierbij is dat de eerste dwergooruil van Nederland ook in Rotterdam werd gevonden. Deze werd op 8 september 1890 in een tuin aan de Westerkade gevonden en staat thans wel in de collectie van het NMR (Milders 2008).

Vogelklas bestaat nog steeds

De Vogelklas van Karel Schot bestaat nog steeds. Na zijn overlijden hebben enkele van zijn oud-leerlingen en vrienden het werk met zieke en gewonde vogels overgenomen. Niet langer in een klaslokaal, maar in een stichting die zich in de afgelopen dertig jaar heeft ontwikkeld tot één van de modernste vogelopvangcentra van Nederland. Zo heeft de Vogelklas in 2009 met de hulp van zeventig vrijwilligers en drie personeelsleden maar liefst 8657 dieren opgevangen. Hierbij zijn behalve vogels ook 447 egels en 79 vlermuizen inbegrepen (Vogelklas Karel Schot 2010). Dat het werk van de vogelmeester door zoveel mensen wordt voortgezet, is niet het enige bewijs van de maatschappelijke waarde van zijn nalatenschap. Het feit dat duizenden mensen uit Rotterdam en ver daarbuiten zoveel zieke en gewonde dieren naar het opvangcentrum in Rotterdam-Zuid brengen is nog veel betekenisvoller. Gerard Ouweeneel verwoordde de enorm inspirerende invloed die Karel Schot had op de mensen die het voorrecht hadden hem van nabij mee te mogen maken. Nu, dertig jaar later, is die invloed nog steeds voelbaar, ook bij hen die dat voorrecht niet ten deel is gevallen. ◀

Literatuur

- Buijsman, E., 2007 - Een eerste klas landschap. De teloorgang van natuurmonument De Beer - Uitgeverij Matrijs en Natuurhistorisch Museum Rotterdam
- Milders, P., 2008 - Alarm! ontmoetingen met de dwergooruil - Straatgras 20(2): 32-33
- Tekke, M.J., 1967 - Waarneming van een Dwergooruil (*Otus scops*) in Nederland - Limosa 40: 180-181
- Vogelklas Karel Schot, 2010 - Jaarverslag 2009
- Voous, K.H., 1995 - In de ban van vogels. Ornithologisch biografisch woordenboek van Nederland - Uitgeverij Scheffers
- Wolters, R., 2005 - In zwanenvlucht. Vogelklas Karel Schot 1950-2005 - Uitgeverij Aprilis

▲ Jonge eenden op het schoolplein; mei 1960. (Karel Schot)